

Koulu kestävän hyvinvoinnin moottorina

SITRA

Suomi on isojen uudistusten edessä. Käsillä olevat haasteet jättävät julkisessa keskustelussa helposti varjoon sen, mihin suuntaan yhteiskuntaamme tulisi kehittää. Tulevaisuusorganisaationa Sitra on halunnut hahmotella Suomelle uutta, myönteistä päämäärää, jota kohti pyrkiä.

Kestävä hyvinvointi on hyvän elämän tavoittelua maapallon kantokyvyn rajoissa. Se tarkoittaa, että:

Hyvinvointiin tartutaan kokonaisvaltaisesti

Maapallon kantokykyyn sopeudutaan

Kestävän hyvinvoinnin yhteiskunnan rakenteet ja toimintatavat edistävät kestävän hyvinvoinnin tavoitetta. Sen rakennuspuita ovat:

Yksilöille ja yhteisöille vaikutusmahdollisuuksia

Talous uudistavaksi ja yhteisölliseksi

Osaamista monimutkaiseen maailmaan

Hallinto osallistavaksi ja uudistumiskykyiseksi

Lisäksi yhteiskunnalta edellytetään resilienssiä, eli kykyä hyödyntää yllättäviä muutoksia uuden oppimisen ja vahvistumisen välineenä.

Miltä näyttää tulevaisuuden koulu, jos kaikkia näitä periaatteita toteutetaan samanaikaisesti?

Koulun tarkoitus kirkastettava

Länsimaiden tuleva menestys riippuu siitä, miten kekseliäästi niiden asukkaat hyödyntävät osaamistaan, tietojaan ja taitojaan. Koulu on pysynyt perusrakenteiltaan lähes muuttumattomana yli sata vuotta, vaikka ympäröivän yhteiskunnan muutosvauhti vain kiihtyy. Koulua kehitetään jatkuvasti lukuisissa erillisissä hankkeissa, mutta meiltä puuttuu jaettu visio tulevaisuuden koulusta. Mikä on koulutuksen tarkoitus tänä päivänä?

Koulu on perheen ohella yksi nuoren kasvattajista ja sen pitää tukea nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja elämänhallinnan taitoja. Tarjoamalla välineitä laajan yleissivistyksen kartuttamiseen ja tukemalla nuorta tunnistamaan omat vahvuutensa, haaveensa ja mahdollisuutensa koulu auttaa tekemään selkoa monimutkaisesta maailmasta ja omasta paikasta siellä. Yhä useampi luo tulevaisuudessa työpaikkansa itse, jolloin omien vahvuuksien tunteminen, itsensä johtaminen ja yrittäjämäisyys ovat tarpeellisia taitoja.

Kun koulu tarjoaa terveellisiä aterioita ja riittävät mahdollisuudet liikkumiseen päivän aikana, se voi vaikuttaa suuresti nuoren fyysiseen hyvinvointiin. Koulussa opitaan tärkeitä sosiaalisia taitoja ja rakennetaan yhdessä oppilaiden kanssa muiden kunnioittamista ja huomaavaisuutta korostavaa kulttuuria, jossa kiusaamiseen puututaan jämakästi. Tukemalla nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia koulu auttaa yksilöä selviytymään nuoruuden ja kasvamisen mukana tulevista kriiseistä.

Koulun tulee rakentaa kestävän hyvinvoinnin yhteiskuntaa myös omalla esimerkillään. Materiaalien tehokas hyödyntäminen, kierrättäminen, digitaalisiin oppimateriaaleihin siirtyminen, energian fiksu käyttäminen ja hävikki-ruuan määrän pienentäminen ovat konkreettisia tapoja opettaa elämään

Harlem Children's Zone – oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia

Harlem Children's Zone on holistinen lähestymistapa koulutukseen, joka tarjoaa lapsille ja nuorille aikuisille monipuolisesti heidän tarvitsemiaan palveluita. Sen ytimessä ovat koulut, mutta ne ymmärretään osaksi laajempaa ekosysteemiä, johon kuuluu terveys- ja sosiaalipalvelut ja yhteisön kehittämisohjelmat, joiden kohderyhmänä eivät ole pelkästään lapset vaan myös aikuiset heidän perheissään. Tavoitteena on ohjata lapset jatko-opintoihin sekä töihin ja ohessa lisätä perheen ja koko yhteisön hyvinvointia. Harlem Children's Zone on pilotoitu ympäri Yhdysvaltoja ja vaikka lopulliset tulokset realisoituvat vasta pidemmän ajan päästä, alustavat tulokset ovat lupaavia.

paremmin maapallon kantokyvyn rajoissa. Kouluilla voi olla omia jakamistalouden verkostojaan, joissa oppilaat voivat vaihtaa pelejä ja vaatteita. Rakennettu ympäristö tukee liikkuvaista elämäntapaa: oppilaat eivät vietä päivää pöydän ja tuolin välissä istuen vaan oppimista tapahtuu myös leikin lomassa lähimetsässä.

Monimutkaisen maailman toisiinsa vaikuttavat ilmiöt eivät noudata niitä oppiainerajoja, joiden varaan olemme koulun rakentaneet. Tarkastelemalla maailmaa ilmastonmuutoksen kaltaisten laajojen ilmiöiden eikä teoreettisen erillisten oppiaineiden kautta oppilaat kasvavat näkemään, että ympäristö, talous ja hyvinvointi linkittyvät väistämättä toisiinsa.

Innostusta oppimiseen – kaikkialla kaiken ikää

Koulun tavoitteena on ollut tuoda kaikki samalle viivalle tiedoissaan ja taidoissaan. Jotta jokaisessa oppilaassa oleva potentiaali pääsisi kukoistamaan, koulun pitää nykyistä paremmin tukea erilaisia oppilaita ja nähdä erilaisuus vahvuutena nykyisessä monimutkaisessa maailmassa. Teknologian avulla voidaan saada entistä tarkempaa tietoa yksittäisen oppilaan osaamisesta ja tarpeista, jolloin on mahdollista räätälöidä juuri hänelle sopiva opintosuunnitelma. Tulevaisuuden koulussa edistyneille oppilaille tarjotaan tarpeeksi haasteita ja heikomille oikeanlaista tukea. Jokainen saa oppia itselle sopivilla menetelmillä eikä opiskeluryhmien jako enää välttämättä perustu ikään. Oppiminen voi tapahtua opiskelijaa kiinnostavien teemojen kautta, mikä on innostavaa oppijalle.

Tulevaisuuden koulu vastaa monimutkaistuvan sekä globaalin maailman tarpeisiin ja kasvattaa nuoria työskentelemään yhteistyössä eri taustoista tulevien ihmisten verkostoissa. Teoreettisen yksinopiskelun lisäksi oppiminen tapahtuu yhdessä kokien. Ratkaistava ongelma määritetään yhdessä ja tietoa kerätään ja oletuksia testataan konkreettisilla kokeiluilla sekä jalkautumalla koulurakennuksen ulkopuolelle.

Erityisesti internetin avulla voimme oppia mitä vain, missä vain ja kenen kanssa tahansa. Teknologia muuttaa opettajan roolin tiedon välittäjästä tiedon oppimisen fasilitaattoriksi. Se mahdollistaa myös opettajan ajan vapauttamisen muihin, oppilaan kasvua ja oppimista tukeviin tehtäviin.

Faktojen välittämisen sijaan koulun pitää ruokkia uteliaita mieliä ja opettaa oppimaan – etsimään, kriittisesti valitsemaan ja jäsentämään tietoa läpi elämän. Koulu antaa taidot ja motivaation elinikäiselle oppimiselle. Oppimista tapahtuu jatkuvasti koulun seinien ulkopuolella ja tulevaisuuden koulussa epämuodollinen oppiminen täydentääkin opetussuunnitelmaa.

Päätösvallan siirtäminen nuorille heitä koskevissa, arkisissa asioissa ja oppilaiden aidot vaikutusmahdollisuudet koulun hallinnossa parantavat kouluvihtyvyyttä ja kasvattavat nuoria, jotka kokevat, että omalla panoksella on mahdollista vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Brasilian Lumiar-koulut korostavan oppilaiden aktiivisuutta

Lumiar-koulut Brasilian Sao Paolossa korostavat oppilaan aktiivista roolia oppimisprosessissa ja kouluyhteisössä. Oppilaiden sijaan koulussa on tutorit, jotka tarjoavat kokonaisvaltaista tukea opiskelijoille sekä asiantuntijoita, jotka ovat erikoistuneet tiettyihin aiheisiin ja jotka suunnittelevat ja koordinoivat oppimisprojektit. Projekteissa käsitellään aiheita, jotka oppilaat ovat valinneet kiinnostaviksi ja jotka ovat tutorien mielestä relevantteja. Oppilaiden tiedot, taidot ja kiinnostuksen kohteet otetaan hyvin huomioon. Samassa ryhmässä opiskelee eri-ikäisiä lapsia, joten he voivat oppia myös toisiltaan. Yhteisissä viikoittaisissa tapaamisissa oppilaat, tutorit ja muu henkilökunta keskustelvat mahdollisista kouluyhteisössä ilmenneistä haasteista ja muutostarpeista.

Koulujärjestelmä ketteräksi ja yhteistoiminnalliseksi

Koulu on julkinen tila, joka löytyy vielä perinteisesti joka paikkakunnalta. Tulevaisuudessa koulut eivät enää oppituntien jälkeen ole tyhjiillään, vaan erilaiset yhteisöt voivat hyödyntää niitä toiminnassaan. Koulut ovat yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja lähiseudun asukkaille, joissa eri-ikäiset ihmiset tapaavat ja käyttävät erilaisia palveluita kirjastoista kahviloihin, perheneuvoloihin ja bänditiloihin. Yritykset ja organisaatiot hyödyntävät oppilaitoksia ja antavat niille työssään kohtamia haasteita ratkaistaviksi. Silloin opiskelijat oppivat ympäröivän yhteiskunnan ja tulevan työelämänsä kannalta hyödyllisiä asioita konkretian kautta ja organisaatiot saavat raikkaita, uusia ideoita.

Koulun rakenteiden, kannustimien ja kulttuuriin pitää edesauttaa koulujärjestelmän kehittymistä muun maailman mukana. Kouluun liittyen tehdäänkin valtavasti kehityshankkeita, mutta kellään ei tunnu olevan kokonaiskuvaa koulutuskentästä. Siksi parhaat käytännöt ja uudet innovaatiot harvoin leviävät, jolloin niiden hyöty jää usein kertaluontoiseksi ja paikalliseksi.

Yhteiskunta tarvitsee foorumin, jolla koulua voidaan yhdessä kehittää yli siilojen ja hallintorajojen. Foorumin jäsenet muodostavat keskustellen ja väitellen yhteisen näkemyksen koulutuksen tarkoituksesta ja tavoitteesta tämän päivän yhteiskunnassa. Yhteinen tavoite vähentää osaltaan jännitteitä koulutuskentän eri osapuolten välillä ja tekee siitä ketterämman toimimaan. Valittua pitkän tähtäimen tavoitetta lähdetään toteuttamaan hyödyntämällä konkreettisia kokeiluja. Kokeilut toimivat työkaluna, jonka avulla suunnitelmaa voidaan testata nopeasti ja pienin resurssein tosimaailman olosuhteissa. Kokeiluista saatujen oppien avulla pitkän aikavälin suunnitelmaa voidaan hioa vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla todellista tarvetta.